Scanned with CamScanner

UGC Care Listed JournalISSN 2231 - 573X

साहित्य, कला आणि लोकसंस्कृतीला वाहिलेले त्रैमासिक

तिफण

MAH MAR 34737/13/1/2009-TC

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विशेषांक

वर्ष १२ वे, अंक - पहिला एप्रिल ते जून २०२१

• संपादक •

डॉ. शिवाजी हुसे

• अतिथी संपादक •

प्रा. कार्तिक रा. पाटील प्रा. प्रफुल एम. राजुरवाडे

• संपादक मंडळ •

डॉ. सर्जेराव जिगे
डॉ. फुला बागूल
डॉ. अनिल गर्जे
डॉ. संजय भालेराव
डॉ. ताहेर पठाण
डॉ. वंदना महाजन
डॉ. प्रकाश खेत्री
डॉ. ममता इंगोले
डॉ. वामन जाधव
डॉ. यशवंत सोनुने
डॉ. रामचंद्र झाडे

मूल्य : १७५ रुपये

या अंकातील लेखकांच्या मताशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही. या नियतकालिकास महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाकडून अनुदान प्राप्त झाले आहे. परंतु या नियतकालिकात प्रसिद्ध झालेली मते मंडळास मान्य असतीलच असे नाही.

पत्ता : संपादक, तिफण, 'शिवार', श्रीराम कॉलनी, हिवरखेडा रोड, कन्नड,
जि. औरंगाबाद – ४३११०३, मो. ९४०४०००३९८

Scanned with CamScanner

डॉबाबासाहेब . आंबेडकरांचे आर्थिक विचार

डॉ.शशिकांत गोकुळ साबळे

भारतीय समाजामध्ये विविध प्रकारची जनसमुदाय वास्तव्य करून राहत आहेस्वातंत्र्यपूर्व पुढारलेल्या लोकांच्या माध्यमातून जणसामन्यांची मोठ्या काळात ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनी त्यातून मार्ग काढत आर्थिक धोरणाच्या अनुषंगाने बा ,प्रमाणावर आर्थिक पिळवणूक होत होतीबाबासाहेब आंबेडकरांनी समस्या निवारणाच्या हेतूनेच नाही तर जगाला प्रेरित करण्याच्या भूमिकेतून आर्थिक विचारांच्या माध्यमातून त्यांनी वेगळेपण वेगळे स्थान निर्माण केलेइंग्लंड आणि अमेरिकेसारख्या बाव .राष्ट्रांमध्ये एक थोर अर्थतज्ञ म्हणून बाबासाहेबांची ख्याती आहे साहेब एक थोर विचारवंत हो आपल्या वैचारिक पातळी च्या माध्यमातून त्यांनी समाजशास्त्रज्ञ ,हीलोकशा ,पत्रकारिता ,अर्थशास्त्र आर्थिक क्षितिजावर त्यांनी विचार ,राजकीय ,अश्या विविध सामाजिक,शेतकऱ्यांच्या समस्या निवारण मांडून देशभरातील सर्वसामान्य जनसमुदायाला एकवटून संघटित केलेजणसामन्याच्या हिताच्या तील येणाऱ्या प्रश्न सुकर करण्याच्या भूमिकेतून विचार मांडून भविष्या .दृष्टीने आर्थिक व्यवस्था संकटांना कशा पद्धतीने तोंड द्यावे यासाठी आर्थिक विकासाचे धोरण आखून समाजातील विषमता दूर सदर शोधनिबं .करण्यासाठी प्रयत्न केलेधाच्या माध्यमातून आर्थिक विचारांचा ऊहापोह व अभ्यास करण्याच्या उद्देशाने संशोधकाने प्रयत्न केला आहे.

प्रस्तावना :

घटनेचे शिल्पकार डॉभारताच्या कीर्तिवंत सूत्रांमध्ये त्यांची गणना होऊन , बाबासाहेब आंबेडकर. अनेक विषयांवर विचार मांडणारे ,आपल्या लेखन शैलीतून अनेक विचार .प्रथम स्थान त्यांना दिली जाते डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक जगतात फार मोठे योगदान आहे ,शातील अनेक सामाजिकदे. आर्थिक समस्यांचे निवारण करण्याच्या उद्देशाने मोठ्या प्रमाणात चिंतनात्मक पद्धतीने भविष्याचा वेध घेऊन पुस्तकांच्या ,भाषणातून, स्वातंत्र्यपूर्व काळातच बाबासाहेबांनी आर्थिक विषयांना आपल्या लेखणीतून शोध निबंधातून त्यांनी अख ,माध्यमातूनिल मानवाच्या आणि देशाचा आर्थिक विकास करण्याच्या

उद्देशाने ,'ऍडमिनिस्ट्रेशन अँड फायनान्स ऑफ दि ट्रस्ट इंडिया कंपनी' ' इव्होल्युशन ऑफ प्रोव्हीन्शियल फायनान्स इन ब्रिटीश इंडियायासारखे ग्रंथ निर्मित करून 'प्रॉब्लेम ऑफ रुपी ओरिजनल अँड सोल्युशन' ,' त्यातून बाबासाहेबांनी आपले आर्थिक विचार प्रकट केले.

सदर शोधनिबंधात बाबासाहेबांच्या आर्थिक विचारांच्या विषयी जाणून घेऊन परिस्थितीनुरूप त्यांनी भारतीय जनसामान्याचा विचार करून एक आदर्शवत मानवी जीवन करया पद्धतीने सुखकर होऊ शकेल याची जाणीव करून घेण्याकरता बाबासाहेबांच्या आर्थिक विचारांचा ध्यास घेणे होय .

उद्दिष्टे :

१. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार अभ्यासणे.डॉ.

२ .बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक भूमिका व दृष्टीकोन अभ्यासणे.डॉ.

३ .बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचारातून मानवी जीवनात झालेले परीवर्तन अभ्यासणे.डॉ.

विषयाचे महत्व :

ब्रिटीश काळात होणाऱ्या आर्थिक पिळवणूकीला डॉबाबासाहेब आंबेडकरांनी घेतलेला . समाचार व भविष्यात उद्भभवणाऱ्या समस्यांचे निर्मुलन करण्याच्या दृष्टीने मांडलेले विचार .भारतीयांकरिता प्रेरणादायी ठरेल

व्याप्ती व मर्यादा:

शोध निबंधाची व्याप्ती ही बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचारा संदर्भातील व त्यांच्या .डॉ' .कार्यकाळापुर्ती मर्यादित आहे

संशोधनपद्धती :

सादर शोध निबंध अभ्यासतांना दुय्यम साधनसामुग्रीवर आधारित आहेविविध . पुस्तके. .शासकीय संकेतस्थळाच्या सहाय्याने मांडणीकेली आहे,विविध लेख,मासिके

गृहीतके :

१बाबासाहेब आंबेडकरांच्या आर्थिक विचार मानवी मूल्य नजरेत ठेऊन विस्तृत स्वरुपात आले .डॉ . .आहे

२बाबासाहेब आंबेडकरांच्या आर्थिक विचारातून मानवी कल्याणाचा सर्वांगिण विचार आला .डॉ. .आहे

विषय विस्तार :

भारतीय उपखंडाला आधुनिक जगाच्या बरोबरीला आणणारे युगप्रवर्तकबाबासाहेब आंबेडकरांनी , ब्रिटीशकाळात,आपल्या अर्थशास्त्रीय विचारांची मांडणी करतभारतातील सामाजिक, धार्मिक व राजकीय परिस्थितीमधून निर्माण झालेल्या आर्थिक दुरावस्थेच्या जटील समस्यांचा आढवा घेऊन ब्रिटीश प्रशासनाची धोरणेया समस्या निवारणाच्या या ,निर्माण झालेल्या विविध आर्थिक समस्या भारतीय समाज व्यवस्थेतून , भारताच्या सर्वांगिण .भूमिकेतून मांडलेले विचार या सर्व बाबींचा थोडक्यात आढावा घेणे आवश्यक आहे एकूण प्रगतीसाठी आवश्यक असलेल्या सर्वच क्षेत्रांमध्ये बाबासाहेबांचे योगदान 'न भूतो ना भविष्यति' असे

Scanned with CamScanner

आहेबाबासाहेब आंबेडकर .सर्व सामान्य व्यक्तीच्या जनजीवन व्यवस्थेचे विचार करणारे
राज्यशास्त्र .अर्थशास्त्र,हालाखीच्या परिस्थितून मोठ्या जोकराने शिक्षण घेऊन स्वत: सक्षम झाले
मुंबई विद्या .ए.एम .ए.विषयात बोपीओतून घेतली,.डी.एच.पी .ए.मअमेरिकेच्या कोलंबिया विद्यापिठात
इंग्लंड येथे लंडन स्कूल ऑफ इकॉनॉमिक्स मधून M.A. व D.sc.या पदव्या मिळविल्या, तर
इन ... केले हा प्रबंध सादर केला तसेच 'ecremmoC naidnI tneicnA' शिक्षण घे .M.sc.
त्यांनी 'The Evolution of Provincial Finance in British India' हा सदर केलाबाबासाहेब .डॉ
आंबेडकर यांनी इंग्लंड येथेलंडन स्कूल ऑफ इकॉनॉमिक्स मधून M.A. व D.sc.या पदवी करतेवेळी
'The problem of the Rupee' हा प्रबंध सदर केलाब्रिटिशकालीन भारतात वित्तीय १९२१ते १८३३.स.इ
.पोह केला आहेव्यवहारांमधील केंद्र आणि राज्य संबंधांचा ऊहाशिक्षण घेत असतांना डॉबाबासाहेब
आंबेडकरांनी केलेले अभ्यासपूर्ण विवेचन विविध अर्थशास्त्रीय संशोधनातून भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या
समस्यांना उजेडात आणूनसमस्यां निवारणाकरिता उपाय देखील सुचवलेभारतातील
उत्पादन वाढीच्या समस्या या सर्व बाबींचा उलगडा, छोटे व्यापारी, कारखानदार मजूर,शेतमजूर,शेतकरी
करून भारतीय सामाजव्यवस्थेच्या जटील परंपरासामाजव्यवस्थेतील जबादार घटकांमुळे आणि ,कुप्रथा,
.ब्रिटीश प्रशासनाच्या धोरणांमुळे होणारे नुकसान याचे सविस्तर विवेचन अर्थशास्त्रीय दृष्टीने केले

एकंदरीत स्वत: सक्षम होऊन सर्व समाज सुज्ञ बनवण्याच्या ध्यास घेऊनयेणाऱ्या , अडचणींना सामोरे
जात असतांना कश्या पद्धतीने वागावे याचे सखोल विवेचन आपल्या शोध निबंधातून .ग्रंथातून मांडले,
आंबेडकरांना एक अजोड अर्थतज्ञ अशी ख्याती म्हणून या भावी दृष्टीने विचार करणाऱ्या .परिणामी डॉ
.महामानवाचे विचार अभ्यासाने गरजेचे आहे

आर्थिक विकासासंदर्भात मांडलेले विचार :

भारतातील अल्प सुधारकांच्या प्रश्नांच्या संदर्भात जाणीवपूर्वक विवेचन करत बाबासाहेबांनी असे नमूद
केले आहे की त्यांच्या मता नुसार .आहे हा प्रश्नच मुख्य नसून चुकीच्या सामाजिक अर्थव्यवस्थेची रचना
भांडवल पुरवठ्यात वाढ झाल्यानेशेती उत्पादनात वाढ होऊन उत्पन्नात भर झाल्यानंतर त्यावर आधारित
असलेल्या उद्योगांना विकास कामात भांडवल उपयुक्त ठरेलऔद्योगिकरणामुळे शेतीमधील अतिरिक्त .
असे .या पूर्ण होण्यास मदत होऊ शकतेश्रमाला रोजगार प्राप्त होऊन आर्थिक विकासाची प्रक्रि
बाबासाहेबांनी आर्थ.डॉ्क विकासाच्या संदर्भात विचार मांडतांना नमूद केल्याचे दिसून येते.

डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांनी.अर्थशास्त्र क्षेत्रात अभ्यासपूर्ण लिखाण केले असून, या विषयावर
त्यांची तीन प्रमुख पुस्तके आहेत. : १मिनिस्ट्रेशन अॅन्ड फायनान्स ऑफ दि ईस्ट इंडिया कंपनीडअॅ(, २(
दि इव्होल्यूशन ऑफ प्रोव्हिन्शियल फायनान्स इन ब्रिटिश इंडिया आणि ३दि प्रॉब्लेम ऑफ द रुपी(:
इट्स ओरिजिन अॅन्ड इट्स सोल्यूशन. या ग्रंथसंपदेतून डॉबाबासाहेब आंबेडकरांनी तत्कालीन .
पिढीला पूरक असे जनहितार्थ विचार मांडले परीस्थितीनुरूप व भावी

१(डॉ बाबासाहेब आंबेडकर .अमेरिकेतील कोलंबिया *विद्यापीठात असतांना* अॅडमिनिस्ट्रेशन अॅन्ड
फायनान्स ऑफ दि ईस्ट इंडिया कंपनी, हा शोधनिबंध इ .मध्ये सादर केला होता १९१५स .त्यातून डॉ.
या कालखंडात १८५८ते १७९२.स.बाबासाहेबांनी इ ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीचा राज्यकारभार आणि वित्त

या संदर्भातील धोरणांच्या बदलाचा ऐतिहासिक आढावा घेतला. या विषयावर शोधनिबंधात बाबासाहेबांनी
ईस्ट इंडिया कंपनीच्या १७९२ ते १८५८ या काळातील आर्थिक व्यवहाराबाबत अतिशय सखोल असे
विवेचन केले आहे. ईस्ट इंडिया च्या प्रशासकीय धोरणांचा व वित्तीय धोरणांचा अभ्यास करत असताना
कंपनीने भारतीयांची कशा पद्धतीने लूट करून भारतीयांना दिवाळखोरी काढणारे याचे विवेचन आपल्या
शोधनिबंधात केले आहेईस्ट इंडिया कंपनी भारतात प्रशासन करते तर ' बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात .
दुसरीकडे व्यापारही करते या व्यापारातून होणाऱ्या मोठ्या नफ्याचाही उपयोग स्वत:साठीच करतेया .
नफ्यातील प्रचंड गोंधळाची कल्पना ब्रिटीश प्रशासनाला आल्याने त्यांनी कायदा करून ईस्ट इंडिया कंपनीने
'.प्रशासन आणि व्यापाऱ्यांचा हिशोब वेगळा ठेवावा असे सांगितल्यामुळे इमध्ये भारतातील १८१३.स.
री ईस्ट इंडिया कंपनीची मक्तेदारी ही काढून घेऊन इंग्लंडमधील जनतेच्या स्वाधीन व्यापारावर असणा
.करण्यात आलीव्यापार खुला करण्यात आलामध्ये ईस्ट इंडिया कंपनी बरखास्त झाल्यानंतर १८५६.स.इ.
.संसदेच्या माध्यमातून कारभार चालू लागलाभारतीयांना कशा पद्धतीने लुबाडून देशाची आर्थिक दैना कशी
निर्माण झाली आहे या सर्व समस्यांचे विवेचन बाबासाहेबांनी उदाहरणांसह आपल्या शोधनिबंधातून
मांडल्याचे दिसून येतेयाशिवाय महसुलाचा उत्पन्नातून कंपनी सरकार कशा पद्धतीने भारतीयांचे प्रशासन .
चालवतां स्वत:चा फायदा करून घेत आहेत याविषयीची मतमतांतरे आपल्या शोधनिबंधतून त्यांनी
मांडलेमधील महसुलाची आकडेवारी देतांना महसूल १८८६ते १७९२डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकरांनी .
त्यामुळे अगोदरच दारिद्र्यात .वेगवेगळ्या कराच्या स्वरूपात भारतीयांच्याकडून कशा पद्धतीने घेतले जाते
असलेला भारतीय अधिकच खोलात जाताना दिसून येतोशासन कोणत्याही भारतीयांना सुविधा ब्रिटिश प्र .
बाबासाहेब .योजना राबवत नव्हते परंतु आर्थिक विल्हेवाट मात्र स्वत:च्या स्वार्थासाठी करून घेत होती
या पैशाचा विनियोग खरे तर भारतीयांसाठी लोकोपयोगी कामे व्हावीत यासाठी होणे' आंबेडकर म्हणतात
गरजेचे होतेअसे 'यातील फक्त थोडी रक्कमच जनतेच्या हितासाठी वापरली जाते पण तसे झाले नाही मात्र .
.नमूदकरून बाबासाहेबांनी इंग्लंडच्या आर्थिक धोरणाला उजेडात आणले

२ (दि इव्हॉलुशन ऑफ द प्रॉव्हिन्शल फाइनॅन्स इन ब्रिटिश इंडिया हा एक ग्रंथ असून मुळात तो डॉ .
बाबासाहेब आंबेडकर यांनी कोलंबिया विद्यापीठात पीएचसाठी प.डी.्रस्तुत केलेला प्रबंध आहे. या
संशोधन ग्रंथात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या संरचनेचा सिध्दांत
मांडला.डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांनी भारतीय तत्कालीन परिस्थितीचा आढावा घेऊन अभ्यास करून
भारतीयांच्या दयनीय अवस्थेच्या संदर्भात कारणीभूत असलेली समस्या म्हणजेवाढत जाणारी .
त्यासाठी त्यांनी .दन असलेली साधन संपत्ती ही कारणीभुत असल्याचे स्पष्ट केलेलोकसंख्या व उत्पा
समाजातील दयनीय परिस्थिती संपुष्टात आणण्याकरता कृषी क्षेत्राच्या विकासाबरोबर
पायाभूत सुविधा वाढ करून आर .औद्योगिकरणाचा स्वीकार करण्यास सांगितले्थिक विकास शक्य
असल्याचे स्पष्ट केले .श्रमिकांच्या श्रममूल्यांचा उत्पन्न आणि विकास दर कसा असावा याबाबतही
त्यांनी मते मांडलीकृषिप्रधान श्रममूल्यांचा उत्पन्न आणि विकास दर कसा असावा याबाबतही त्यांची .
कृषिप्रधान भारतीय अर्थव्यवस्था हळूहळू उद्योगप् .मते मांडलीरवण कशी होऊ लागली याचेही त्यांनी
विश्लेषण केलेशेतीवर आधारीत उद्योगांमध्ये साखर कारखाने ., कापड गिरण्या, खत कारखाने इ .
पण भारतातील जवळपास सर्व कारखाने ब्रिटीश लोकांचे होते आणि कामगार मात्र .उद्योग उभे राहिले

Scanned with CamScanner

येथेही भारतीय कामगारांची पिळवणूक होत होत .भारतीयाी हे त्यांनी सप्रमाण निदर्शनास आणले .दिलेम्हणून वाढत्या लोकसंख्येबरोबर .योग्य प्रकारे नियोजन करून जास्तीत जास्त आपल्याकडे उपलब्ध असलेल्या साधनसंपत्तीच्या आधारावर नियोजन पद्धतीने वापर केल्यास त्यात वाढ करून आर्थिक नियोजन झाले तर परिस्थितीमध्ये सुधारणा होऊ शकते असे मत मांडले.

भांडवलशाही अर्थव्यवस्थेच्या संदर्भात मत मांडताना बाबासाहेब आंबेडकरांनी सर्वसामान्य व्यक्तीच्या आर्थिक गरजांची त्यांच्या पूर्ततेच्या साठी कामगार व गरीब वर्गाचाही समावेश झाला तर परिस्थितीमध्ये सुधारणा होऊ शकते असे मत मांडले आहे .या विचारसरणीच्या माध्यमातून भांडवलशाही वर टीका करताना अर्थकारणामध्ये शासनाच्या सहभागाला त्यांनी महत्त्व दिले . बाबासाहेबांनी भांडवलशाही अर्थव्यवस्थेत यासंदर्भात ,समाजवादी राज्य पद्धतीचा त्यांनी स्वीकार केला मत मांडताना सार्वजनिक उद्योगांचे कार्य केंद्रस्थानाी ठेवून तळागाळातील लोकांच्या सुधारणा न करता नियोजनाची गरज आहेकृषी क्षेत्रातील उत्पादनात परिवर्तन होण्यासाठी योग्य प्रमाणात गुंतवणूक . करण्यावर भर देऊन कृषी क्षेत्रात विकास करणे शक्य होईल असे मत मांडून त्यांनी .करणे गरजेचे आहे आर्थिक प्रगतीसाठी नियोजनाची गरज असल्याचे सांगितले आहेक्षेत्र पायाभूत औद्योगिक-कृषी . सुविधा यावर संसदीय लोकशाहीचे नंतर नियंत्रण असावे आर्थिक व्यवस्थापनात शासनाची कार्यक्षमता भूमिका असली पाहिजे असे नमूद करून त्यांनी भांडवलशाही अर्थव्यवस्थेत शासनाच्या सहभागाचा .आग्रह केला आहे

३(The problems of the rupee: Its origin and solution हा डॉबाबासाहेब आंबेडकर यांचा . .अर्थशास्त्रीय दृष्टीने लिहिलेला महत्वाचा प्रबंध सादर केलाभारतातील भारतीय चलन व्यवस्थेच्या आधारावर सादर केलेल्या या प्रबंधाच्या माध्यमातून भारतीय रुपयाची चलनाचे परिणाम आणि जडणघडण कशा पद्धतीने होत गेलीरुपयाची .नी सविस्तरपणे चर्चा केल्याचे दिसून येतेयाविषयी बाबासाहेबां . क्रयशक्ती कमी झाल्याने रुपयाची किंमत कमी झाली हे चुकीचे आहे हे त्यांनी स्पष्ट शब्दात सांगितले आहे "मध्ये १९४७.स.ई .भारतीय चलन व बँकांचा इतिहासअसे नावाने ग्रंथाची निर 'ामिती करण्यात आलीया . बाबासाहेब आंबेडकरांनी सोने व चांदी यावर आधारलेल्या.मातून डॉग्रंथाच्या माध्य प्रमाणा पासून रुपयाचे चलन चांदीच्या प्रमाणाकडे कसे परिवर्तित झाले या संदर्भात चर्चा केलीतसेच चांदीच्या प्रमाणामुळे . रुपयाशी असलेली समानता कशापद्धतीने विस्कळाीत झाली यासंदर्भात माहिती देण्यात आलीचांदीच्या . रुपयाचे चलन सोन्याच्या .प्रमाणामुळे अस्थिर रुपयाच्या अंगी निर्माण होणारे दोष यांची मांडणी केली प्रमाणाकडे कसे चुकले याचे विवेचन करण्यात आले तर सोन्याच्या प्रमाणाची आदलाबदल कशी होत असते या संदर्भातही सविस्तरपणाे माहिती देण्यात आली असून चलनाच्या आदलाबदलाच्या स्थैर्यावर कसा परिणाम झाला .पुन्हा सोन्याच्या प्रमाणातकडे जाण्याच्या संदर्भात मीमांसा केल्याचे दिसून येते . भारतीय रुपयाच्या चलनाचे परिणाम आणि जडणघडण कशी होत गेली या संदर्भात चिकित्सात्मक विवेचन बाबासाहेब आंबाेडकरांनी केले आहेमी झाल्याने रुपयाची किंमत कमी झाली हे रुपयाची क्रयशक्ती क . बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या मते .हे त्यांनी सविस्तरपणे स्पष्ट शब्दांमध्ये नमूद केले आहे, चुकीचे आहे सुवर्ण विनिमय लवचिकता असली तरी ते दुधारी शस्त्र आहे चलन निर्मिती लवचिक असल्यामुळेत्यावर

अति निर्बंध येऊ शकतात यावरून चलनफुगवटाप्रमाणाद होऊन रुपयाची किंमत घसरते आणि त्यामुळे . असे डॉक्टर आंबेडकर स्पष्टपणे म्हणतात .रुपयाचे स्थान डळमळीत होऊ शकते आपला मुद्दा अधिक स्पष्ट करण्यासाठी डॉआंबेडकर म्हणतात की ., "रुपयाला सोन्याच्या किमतीबरोबर असलेले साम्य कायम ठेवण्यात अपयश आलेले आहेत्यामुळे तो आपली क्रयशक्ती गमावून बसला आहे ." आणि म्हणूनच त्यांचे असे ठाम मत होते की, रुपयाचे मूल्य स्थिर राहण्यासाठी चलन निर्मितीवर नियंत्रण असले पाहिजे आणि ते करण्यासाठी ज्याप्रमाणे लोकांना टांकसाळी बंद असतात, त्याप्रमाणे त्या सरकारलाही बंद केल्या पाहिजेत . जेव्हा वाटेल तेव्हा व जितकी वाटेल तितकी चलन निर्मिती केल्यामुळेच चलन फुगवटा होऊन महागाई म्हणजेच आपल्या काही मूलभूत गरजा .वाढेल आणि आंतरराष्ट्रीय पातळीवर रुपयाचे मूल्य कमी होईल भागविण्यासाठी भारताला आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेमध्ये अधिक रुपये देऊन खरेदी करावी लागेलयाचा . पुढील परिणाम देशावरील परकीय कर्जाचा डोंगर वाढत जाऊन शेवटी देशाच्या आर्थिक स्वातंत्र्याचा व पर्यायाने सार्वभौमत्वाचा प्रश्न निर्माण आणि असे होऊ देणे, हे डॉबाबासाहेब आंबेडकर यांच्यासारख्या . प्रखर देशभक्ताला कदापीही मान्य होण्यासारखे नव्हतेम्हणजेच प्रचलित विनिमय पद्धती ही इंग्लंडच्या . म्हणूनच त्यांचा या .फायद्याची होती कारण पौंड खरेदी करण्यासाठी भारताला अधिक रुपये द्यावे लागत होते विनिमय पध्दतीला विरोध होता, असे वाटतेआंबेडकर म्हणत .यावर उपाय सुचविताना डॉ .ात की, निर्गमनाची एक निश्चित मर्यादा असलेला अपरिवर्तनीय रुपया हाच स्थिर राहू शकतोआज भारतातील . आर्थिक परिस्थिती याच दृष्टीने वाटचाल करत आहे तेव्हा
त्यासाठी भारताने योग्य ती पावले उचलेले पाहीजे.

सारांश :

डॉयाचाच अर्थ असा आहे की .आंबेडकरांना एक अजोड अर्थतज्ज्ञ अशी त्यांची ख्याती होती ., डॉ . बासाहेब आंबेडकर यांचा मुख्य विषय अर्थशास्त्र होता व ते एक प्रशिक्षित अर्थशास्त्रज्ञ होते व त्यावेळच्या बा शैक्षणिक मानदंड व गरजेनुसार त्यांनी अर्थशास्त्र या विषयावर वािपुल लेखनही केले आहेया . उद्योग विषयक विचार-लिखाणामध्ये प्रामुख्याने कृषी, शेती व शेतकर्यांचे शोषण करणारी खासगी सावकारी बंद करण्याबाबतचे विचार, आदर्श चलन पद्धतीबाबतचे विचार, आर्थिक व्यवस्थेमधील जातींचे स्थान याविषयीचे सखोल विवेचन, ईस्ट इंडिया कंपनीचे अर्थकारण, भारतीय रिझर्व्ह बँकेच्या स्थापनेबाबतचे विचार, देशातील आयुर्विमा सारख्या काही मूलभुत उद्योगांचे राष्ट्रीयीकरण करण्याबाबतचे विचार, स्त्रियांच्या आर्थिक स्वातंत्र्याबाबतचे विचार, कामगारांच्या आर्थिक उन्नतीबाबतचे विचार आणि सर्वात -सामाजिक- महत्त्वाचे म्हणजे भारतातील अस्पृश्य जातींच्या आर्थिकराजकीय उत्थानाबाबतचे विचार .णे आवश्यक आहेइत्यादींचा याठिकाणी उल्लेख कर

निष्कर्ष :

डॉबाबासाहेब आंबेडकर यांनी देशाच्या राजकीय ., सामाजिक, धार्मिक, शैक्षणिक यांसारख्या सर्वच क्षेत्रामध्ये आमूलाग्र बदल घडवून आणण्याचे ना केवळ प्रयत्नच केले तर प्रत्यक्षात ते बदल घडवून आणलेन भारत आपल्याला प्रत्यक्ष स्वरूपात दिसत आज जो काही आर्थिक बदल वा एकूणच परिवर्त . .संशय म्हणता येते:बाबासाहेब आंबेडकरांच्या महान कार्याला जाते असे नि .आहे त्याचे खूप मोठे श्रेय हे डॉ बाबसाहेबांची अर्थनीती दाेशाला आजही मार्गदर्शक आहे .

संदर्भ :

१) प्रा.,.ज.गोडबोले वि.डॉ & दास्ताने रामचंद्र, री आवृत्तीदुस,आंबेडकर एक व्यक्ती एक दर्श .२००१,पुणे,कंपनी
२) डॉ.२००४,पुणे,निराली प्रकाशन,आर्थिक विचारांचा इतिहास,देसाई.मु.श्री.सु.
३) कसबे रावसाहेब .१९८५,पुणे,सुगावा प्रकाशन,आंबेडकर आणि मार्क्स,
४) सर्वदर्शी२०१६ ,शन पुणेडायमंड पब्लिके.नागोरावकुंभार/विठ्ठल,प.संपा,बाबासाहेब आंबेडकर.डॉ,
५) आंबेडकर बाबासाहेब,१भाषणे आणि लेखन खंड,२
६) आंबेडकर बाबासाहेबएजु १-खंड,स्पिचेस & बाबासाहेब आंबेडकर रायटिंग.डॉ,केशन डीपार्टमेंट गव्हर्न्मेंट ऑफ महा.१९७९मुंबई.

आर.एन.सी.आर्ट्स,जे.डी.बी.कॉम.
एन.एस.सी.सायन्स कॉलेज नाशिकरोड नाशिक

Scanned with CamScanner